

ПИТАННЯ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ЦИФРОВИХ ФОТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ

Григорій Дорожко,

*доцент кафедри «Інтелектуальна власність і право»,
Приазовського державного технічного університету,
к.т.н.*

Постановка проблеми. Проблема охорони та захисту фотографічних творів постала перед авторами практично одразу після винайдення в 1839 р. процесу їх створення. З часом фотографія стала більш популярною та прибутковою, що змусило більшість західноєвропейських країн наприкінці XIX — на початку XX століття надати їй правову охорону.

В Україні фотографії отримали правову охорону в 1994 р. згідно із Законом України «Про авторське право та суміжні права». Але навіть при тому, що він розроблявся, враховуючи досвід провідних країн світу, є певні проблеми щодо визначення предмету охорони та ефективності процесу захисту.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження як у нашій країні, так і за її межами свідчать про актуальність цих питань та їх суттєву складність. У роботах О. Штефан, В. Дроб'язка, К. Афанасьєвої, А. Шипілова, А. Сечкіна, С. Ленського та інших приділяється увага цифровим фотографічним творам. Але, незважаючи на це, існуючі підходи до за-

хисту цифрових творів від неправомірного використання та критерії оцінки творчого внеску автора, а також поняття способів, подібних до фотографії, досі залишаються не визначеними.

Постановка завдання. У цій статті було поставлене завдання щодо аналізу та визначення ефективності способів захисту цифрового фототвору та проблеми охорони «творчої» та «звичайної» фотографії.

Метою статті є розробка ефективних пропозицій щодо захисту цифрових фотографічних творів й обґрунтування проблеми творчості та її вплив на охороноспроможність твору.

Викладення основного матеріалу. Законодавство України розрізняє два види фотографій, які охороняються авторським правом: фото-

Сьвген Кіф'юк,

*магістр кафедри «Інтелектуальна власність і право»
Приазовського державного технічного університету*

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

графічні твори та твори, виконані способами, подібними до фотографії. На жаль, законодавець не дає визначення ані «фотографічних творів», ані «творів, виконаних способом, подібним до фотографії», так само як не містить визначення терміна «твір».

Якщо виходити з положень ст. 418 ЦК України, в якій закріплено, що право інтелектуальної власності (авторське право є її складовою) — це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності, то фотографічні твори, які охороняються авторським правом, є результатом інтелектуальної творчої діяльності їх автора (фотографа). Тобто можна зробити висновок, що відповідно до національного законодавства, під охорону авторським правом підпадають «творчі фотографії» або «художні фотографії». Творчими фотографіями (художніми фотографіями) зазвичай визнаються ті, які емоційно впливають на глядача, внаслідок, наприклад, ефективних комбінацій освітлення об'єкта зйомки. У творчих фотографіях їх автори особисто обирають фотоплівку (або світлочутливість матриці), спостерігають та обирають сюжет, кадр або композицію об'єктів зйомки, шукають кут зйомки, визначають світлочутливість, підготовлюють фотоапарати та роблять фіксацію знімка під одним або кількома кутами.

У створенні звичайних фотографій може бути відсутній такий професійний підхід, який використовується професійними фотографами при створенні творчих фотографій. Проте, якщо «звичайна фотографія» за бажанням її автора оприлюднюється, наприклад експонується на фотовиставці, вона, відповідно, от-

римує правову охорону, таку саму, як і творча фотографія.

Проблемним і актуальним питанням сьогодні не тільки в Україні, а й в інших країнах світу, є питання правової охорони звичайних фотографій, які знімають щодня, механічно проявляють та друкують, і які не містять ознак «оригінальності».

Законодавство різних країн світу по-різному підходить до надання правової охорони фотографіям. У деяких країнах законодавець розрізняє «творчі фотографії», які містять творчий внесок фотографа при їх створенні, і «звичайні фотографії», які не охороняються, або рівень охорони яких нижчий за рівень охорони «творчих фотографій».

Розглянемо це на прикладі. Фото були зроблені на одному й тому ж весіллі. Сюжет однаковий, освітлення теж. Проте на першій фотографії автор довго не обирав кута зйомки, композиції кадру. Він просто підняв фотоапарат до рівня очей та натиснув кнопку затвору. Автор другого знімку підійшов до створення фотографії більш творчо: обрав цікавий ракурс, дочекався певних подій, виділив молодих як головний об'єкт зйомки глибиною різкості зображуваного простору. Результат: дві фотографії однієї події, що дуже відрізняються за своїм художнім змістом. Чинне законодавство України надає обом фотографіям рівні права, хоча творчий внесок фотографа № 2 значно більший за внесок фотографа № 1. На нашу думку, враховуючи вищезазначене, можна було б доцільно розмежувати фотографію на творчу та звичайну і надати їм різний строк охорони.

З розвитком цифрових технологій основною проблемою під час захисту прав на фототвори стало доведення авторства і факту крадіжки.

Згідно з чинним законодавством право на авторство належить автору вже в силу його створення, автор не зобов'язаний ані реєструвати, ані фіксувати його будь-яким іншим чином.

Для сповіщення про свої права достатньо поставити на творі знак копірайту. Це чудово спрацьовує в разі випуску тиражу книги або відеокасети, але для цифрового фото зовсім не підходить.

Видалити безслідно знак копірайту з цифрової фотографії — недовга справа, поставити свій — ще легше. У результаті може виникнути ситуація (і часто виникає), коли на десятих копіях однієї цифрової фотографії зазначено десяток авторів, на кожній — свій. На відміну від традиційної фотографії, де будь-яка копія хоча б трохи відрізняється від оригіналу, всі цифрові копії ідентичні. Визначити в такому разі, хто у кого викрав фото, майже неможливо.

Єдиний юридичний засіб захисту від крадіжки — це реєстрація фотографії або фотоальбому в уповноваженій організації. Але для цифрового фото це навряд чи добра порада. Забагато клопоту — реєструвати кожний твір, та ще й недешево — процедура ця не безкоштовна.

На щастя, існують технічні засоби підтвердження авторства.

Мало хто знає, що будь-який фото-файл містить не тільки власне зображення, але й технічну інформацію. Цифрова камера під час запису файла додає туди інформацію про режими зйомки, про налаштування самої камери, данні про виробника та модель.

Але, на жаль, обізнаний зловмисник може відредагувати файл таким чином, щоб створити враження,

ніби він сам створив цей файл цифровою камерою.

Також можна створити специфічні відмінності між копією, що залишається у автора, та копіями, які він пускає в обіг. Наприклад, можна вирізати частину зображення та пускати її в обіг. У разі незаконного використання твору та заперечування авторства, фотограф повідомляє у суді, що фотографічний твір, який став предметом спору, є частиною більш крупної фотографії та надає як доказ «цілу» фотографію.

Недоліком цього методу є втрата деяких даних з боків кадру, що може негативно позначитись на художній цінності твору.

Найбільш дієвим способом доведення авторства є впровадження так званих «водяних знаків». Вони приєднуються до фототвору, містять інформацію про автора та власника прав і зберігаються навіть після друку та сканування знімка. Однак, використання «водяних знаків» для кожної фотографії потребує фінансових затрат: для впровадження цих знаків треба заплатити фірмі Digitalmag.

Жоден із розглянутих способів не дає бажаних результатів: або захист можна обійти, або за захист треба дорого платити.

Рішення полягає у розробці нових методів охорони фотографічних творів.

Дослідження існуючих заходів охорони фотографічних творів та їх недоліків дозволило розробити новий метод, суть якого полягає у такому.

Спосіб виготовлення цифрового фототвору, який включає отримання файла базового фототвору та його цифрову обробку, котра відрізняється тим, що отримання базового фототвору виконують у форматі RAW,

а цифрову обробку здійснюють шляхом конвертування його в форматі представлення растрової графіки.

Не вдаючись у технічну сторону цього методу, можна сказати, що формат RAW являє собою формат даних, який містить необроблені (або оброблені мінімально) дані, що дозволяє уникнути втрати інформації. В файл записується стан кожного світлочутливого елемента матриці. Дані, що представлені в форматі RAW, містять набагато більше інформації порівняно з іншими форматами представлення растрової графіки. Як правило, такі файли мають розрядність 12 або 14 біт на піксель порівняно з 8 бітами у JPEG.

При конвертуванні фототвору з формату RAW в інші формати виконується видалення надлишкової інформації, а в разі конвертування в формати JPEG, GIF, PNG — ще й стискування із втратою даних. Отже, з файла, отриманого шляхом конвертування, не можна отримати базовий файл. У разі неправомірного використанні фотографічного твору особа, яка володіє базовим файлом, завжди зможе довести своє авторство на даний фототвір.

На підставі проведеного аналізу можна зробити такі висновки. В роботі досліджено «фотографічний твір» («фототвір») як об'єкт автор-

ського права та відображення його в законодавстві України. Встановлено, що в законодавстві не міститься тлумачення поняття «фотографічний твір» та «твір, виконаний способами, подібними до фотографії». Не знайдено жодних специфічних норм, які б стосувались цього об'єкта. На наш погляд, можна було б використати досвід інших країн та розмежувати об'єкт «фототвір» на «оригінальний» та «звичайний», зменшити строк охорони майнових прав на звичайні фототвори. Також корисно було б окреслити об'єкт «цифровий фототвір» як специфічний об'єкт авторського права.

Розглянуто особливості цифрових фототворів як специфічних об'єктів авторського права. Показано, що на сьогодні відсутня абсолютно надійна методика, яка дозволяє захистити оригінальні цифрові фототвори.

Розроблений та запропонований метод захисту фототворів, що дає можливість підвищити його охороноспроможність у випадку порушення авторських прав при неправомірному використанні. ♦

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. зі змінами і доповненнями // ВВР. — 1994. — № 13. — ст. 64.
2. Штефан О. Фотографічний твір як специфічний об'єкт охорони авторським правом / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності — №3. — 2007. — С.3-9.
3. Афанасьєва К. Охорона прав на фотографічні твори: історична ретроспектива / К. Афанасьєва // Інтелектуальна власність. — №11. — 2006. — С. 12-14.
4. Шпилов А. Авторские права в цифровую эпоху / А. Шпилов, А. Сечкин, С. Ленский // Ephoto. — №3. — 2002.